

МАЛОВІДОМА В УКРАЇНІ ПРАЦЯ ПАВЛА ЗАЙЦЕВА «ШЕВЧЕНКО І ПОЛЯКИ» НА ШПАЛЬТАХ ЧАСОПИСУ «BIULETYN POLSKO-UKRAIŃSKI» (Варшава 1932–1938)

КРАВЧЕНКО Світлана,

д-р наук із соц. комунік., проф.,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, 43025, Україна, e-mail: grelya64@ukr.net

У статті розглядається наукова розвідка, текст якої дотепер не надрукований в Україні. Авторка статті знайомить із основними змістовими елементами дослідження Павла Зайцева, показує його зв'язки з попередніми шевченкознавчими науковими працями, а також із іншими подібними публікаціями варшавського часопису. Показані широта фактажу та глибина оцінок життєвого і творчого шляху Шевченка, представлена у розвідці «Шевченко і поляки». Підкреслюються актуальність і вдумливість міркувань вченого про впливи польської культури на українського поета, їх аргументованість у світлі динаміки польсько-українських відносин. У статті зазначені неzapеречна наукова цінність праці П. Зайцева у контексті сучасного шевченкознавства та необхідність її опублікування українською мовою.

Ключові слова: Шевченко та поляки, ілюстрований тижневик «Biuletyn Polsko-Ukraiński», життєвий шлях і творчість, періоди життя, духовні скарби польської культури.

Вступ. Ілюстрований тижневик «Biuletyn Polsko-Ukraiński» виходив у Варшаві в 1932–1938 рр. і вважавсь одним із найважливіших джерел інформації про українську історію та культуру для польського суспільства у міжвоєнний період ХХ ст. Серед публікацій видання на культурно-історичні теми одне із ключових місць займала шевченкіана, представлена польськими перекладами поезій, рецензіями, повідомленнями, аналітичними статтями та науковими розвідками. Одним із авторів бюлетеня був відомий дослідник творчості Тараса Шевченка Павло Зайцев. У виданні він опублікував дві польськомовні розвідки «Szewczenko i Polacy» (1934, № 10) та «Dwie postaci polskie w powieściach T. Szewczenki» (1935, № 8), які найменш відомі українському читачеві і їх тексти відсутні в науково-інформаційному просторі України. Мета цієї статті – розглянути основні змістові тези і проблематику розлогої праці Павла Зайцева «Шевченко і Поляки», її ідейно-тематичний зв'язок із іншими працями вченого та публікаціями тижневика «Biuletyn Polsko-Ukraiński» про Тараса Шевченка.

Методи дослідження. Для написання статті використані загальнотеоретичні методи дослідження, зокрема метод індукції, завдяки якому зібрані факти дозволяють зробити кінцеві висновки; метод аналізу для виокремлення та розгляду змістових складників польськомовної розвідки П. Зайцева про Т. Шевченка, метод порівняння для встановлення зв'язку з іншими працями вченого та іншими публікаціями про українського поета в тижневику «Biuletyn Polsko-Ukraiński».

Результати й обговорення. Розлога розвідка «Szewczenko i Polacy» була надрукована в бюлетені в ювілейний (1934) рік Кобзаря. Тогоріч видання надрукувало чи не найбільше публікацій про Т. Шевченка за весь період свого існування, а березневий десятий номер тижневика за 1934 р. повністю присвячений 120-річчю від дня народження українського митця. Саме у цьому випуску й надрукована велика праця Павла Зайцева «Szewczenko i Polacy». Вона згадується в усіх спогадах та наукових розвідках про шевченкознавчий доробок дослідника, але жоден із авторів не зупиняється на її змісті.

Із життєпису Павла Зайцева відомо, що з 1921 до 1939 р. він перебував у Польщі, працював у Варшавському університеті, де викладав українську мову та історію

мови. З 1931 р. – Голова комісії шевченкознавства при філологічній секції Наукового Товариства імені Тараса Шевченка. Як один із найавторитетніших шевченкознавців у 1934–39 рр. був редактором видання творів Тараса Шевченка у 16-ти томах Українського наукового інституту у Варшаві.

Володимир Міяковський у своїй доповіді «Павло Іванович Зайцев (Спогади і спостереження)» пише про дві лінії шевченкознавчих досліджень Зайцева. Перша – це феномен Шевченка–поета, а друга – це феномен Шевченка–людини. У контексті другої лінії він згадує працю «Шевченко і поляки»: «Друга лінія студій Зайцева “Шевченко як людина” не дійшла до такого завершення, але дослідник ішов у цьому напрямку. Це було видно з тих окремих етюдів, які появилися з різних періодів життя Шевченка і з більшої праці “Szewczenko a Polacy”, про яку ми маємо неповне уявлення з коротких згадок і листів Павла Івановича – це була спроба поставити Шевченка на перехрестя україно-польських стосунків середини ХІХ-го віку» [1, с. 114]. Розповідаючи про післявоєнний період діяльності Павла Зайцева, він згадував про плани дослідника щодо перевидання цієї праці: «26-го вересня того ж року (1947 – прим. С. К.) його займає другий проект, перекласти на українську мову і видати книгу “Шевченко і поляки” (107 ст.), бо матеріал там надзвичайний і неповторний з рапперсвільського музею, який під час війни загинув у Варшаві [1, с. 117].

Відомий польський україніст Стефан Козак у статті, присвяченій діяльності Українського наукового інституту у Варшаві в 30-ті рр. ХХ ст., також зазначав: «Знаменною справою Інституту, як у задумі, так і у втіленні, було видання зібраних творів Тараса Шевченка у шістнадцяти томах <...> Із запланованих шістнадцяти томів творів пророка, вийшло тринадцять, разом із листуванням поета, щоденником, перекладами його творів на інші мови, зокрема і на польську. Окремий том (ХІІІ) присвячений зв’язкам Шевченка з Поляками авторства Павла Зайцева, натомість усе видання відкриває літературна біографія того ж автора (т. 1)» [2, с. 20].

Інші наукові праці про Павла Зайцева також лише констатують наявність його розвідки «Шевченко і поляки» і датують її 1934 р., як, наприклад, стаття Р. Радішевського «Павло Зайцев – шевченкознавець» [3, с. 13–23].

Публікація великого, як для періодичного видання (19 сторінок дрібним шрифтом) дослідження Павла Зайцева «Шевченко і поляки» на сторінках тижневика «Biuletyn Polsko-Ukraiński» у 1934 р. в ювілейному шевченківському березневому випуску (№ 10), вочевидь була першим його оприлюдненням. Того ж року розвідка виходить окремою книгою. Це підтверджує повідомлення, вміщене на сторінках бюлетеня у № 12 за 1936 р. такого змісту: «Biblioteka “Biuletynu Polsko-Ukraińskiego” Paweł Zajcew Szewczenko i Polacy Warszawa 1934. Do nabycia w Redakcji w cenie 1 zł. 84 strony druku bogato ilustrowane» [4, с. 111]. Крім того, у фондах Бібліотеки Народової у Варшаві також зберігається окреме видання цієї праці Зайцева (Szewczenko i Polacy Zajcew, Pawlo. Warszawa: «Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1934) [5]. Із її бібліографічного опису зрозуміло, що видана вона в серії бібліотеки бюлетеня. Чи вищезазначений 13-й том зібрання творів Т. Шевченка УНІ у Варшаві та видання бюлетеня, було одним і тим самим виданням, про яке згадують усі дослідники, жодних свідчень немає.

Як і всі інші праці Павла Зайцева про Тараса Шевченка, дослідження «Шевченко і поляки» є надзвичайно вдумливим, ґрунтовним і глибоким. Із проєкції початку 30-х рр. ХХ ст. автор спочатку розкрив передісторію проблеми, заявленої в назві. Він дав оцінку існуючим на той момент публікаціям поляків про Шевченка та його зв’язки із польською культурою. Вчений називав ці твори застарілими та опертими на дуже вузький матеріал, маючи на увазі передусім тексти Л.Совінського, Баттаглії, Третяка і М. Здєховського. Автор вважав переломним для шевченкознавства 1906 рік, після якого з’явилися сотні серйозних і цікавих студій, у тім і про зв’язки поета з польською думкою та літературою, маючи на увазі тексти Дашкевича, Фран-

ка, О. Колесси та ін. Підкреслював вагу дослідження В. Щурата «Основи Шевченкових зв'язків з поляками», опублікованого в Записках НТШ у 1917 р., що містить багато цікавих фактів, не відомих польським дослідникам [6, с. 2].

Перш ніж перейти безпосередньо до викладу суті задекларованої у назві проблеми, П. Зайцев подав власну оцінку постаті Т. Шевченка в цілому, її масштабу у світовому та національному вимірах. Він писав: «... Значення Шевченка для національного розвитку України, а в останньому періоді її відродження зокрема, є винятковим, масштаби цього поета-пророка – це єдине таке у світі явище, для якого в житті жодного іншого народу не знайдемо аналогії. Справді, в історії українського народу немає більшої постаті, немає водночас і серед історичних постатей України іншої, котру б так мало знали і так неправильно розуміли чужі, і насамперед найближчі сусіди – поляки» [6, с. 3] (*тут і далі переклад із польської – С. К.*). Проте нерозуміння Шевченка чужими, а нерідко й своїми, дослідник пояснював насамперед своєю багатогранною природою його сутності: «... Це духовний феномен винятково складної структури – він є втіленням українського національного сумління, рупором правди євангельського християнства і палким революціонером разом, поетом-пророком національного відродження України і її незалежності та одночасно пророком братерського співжиття усіх народів, грізним Ієремією своєї вітчизни і водночас її романтичним трубадуром-кобзарем» [6, с. 3]. Найбільшу колізію у проблемі взаємин Шевченка з поляками П. Зайцев убачав у тому, що для таких поляків, як Зигмунт Сераковський, він був братом і батьком, для польських поміщиків – диким гайдамакою, а для тогочасного нового покоління поляків – terra incognita. Тому дослідник у своїй розвідці ставив за мету, спираючись на зібрані факти, викласти найважливіші контакти Шевченка з польською духовною культурою і на основі цього показати її вплив, що позначився поряд із іншими культурами як на ментальності, так і на творчості поета, а також підкреслити значення особистих взаємин із поляками, серед яких були його близькі друзі, що змогли належно поцінувати поклик його життя. Зайцев, подаючи текст до польського видання, був переконаний, що заглиблення в суть стосунків Шевченка з поляками, пізнання поляками Шевченка як поета і як людини може стати висхідним пунктом для розуміння ними суті українського питання, яке на той час було гостро актуальним у польському суспільстві.

Основний зміст праці становить аналіз біографічних фактів перетину життєвого шляху Шевченка з поляками. П. Зайцев засвідчив, що поет пізнав польську мову та одержав перші знання про польську культуру ще в юності з оточення поміщика Енгельгардта, зокрема від поляка Яна Димовського. Завдяки останньому він був взятий на службу до маєтку поміщика, з іншими придворними Енгельгардта виїжджав до Варшави та Вільно. Під час перебування у Вільно Тарас відвідував майстерню художника (сполонізованого турка) Рустема, де здобував знання з професійного мalarства. Вчений у своїй розвідці робить багато припущень щодо того, з ким із поляків міг познайомитися, які твори міг прочитати Шевченко тоді у Варшаві та Вільно, які ідеї міг пізнати. Проте ставиться дуже відповідально до фактів і стверджує лише те, на що має абсолютні докази. Не оминає дослідник й епізодів глибоко особистих, а саме історій кохання та їх впливу на долю митця. Описуючи вільненський період життя Шевченка, П. Зайцев згадав його невеличку поему про трагічне кохання, навіяну перебуванням поета у цьому місті. Проте детально на згаданому творі не зупинився, відсилаючи читачів до публікації бюлетеня, де історія появи поеми розглядалася дуже ретельно іншим автором, а саме до статті доктора М. Альтбауера «Echa Wileńskie w życiu i twórczości Tarasa Szewczenki», надрукованої раніше, у другому числі тижневика того ж 1934 р.

Кожен період життя Шевченка автор аналізував щонайменше у трьох проекціях – факти особистого життя та їх вияв у поетичній творчості, вдосконалення мalarської майстерності та мистецького бачення, формування світогляду під впливом

подій суспільного життя та пануючих ідей. Вільненський період, на думку Зайцева, особливо закоханість у польку – швачку Богдану, яка була бідною, але вільною, вперше розбудило у Шевченка думки про людську гідність, про рівність, про долю його родини та його краю. Перебування у Варшаві дало можливість молодому поетові відвідувати уроки відомого польського художника Франца Лампі, пізнати ідеї та гасла Листопадового повстання, настрої учасників польської революції, відчути дух боротьби з усією системою гноблення.

Аналізуючи петербурзький період життя Шевченка, П. Зайцев відзначив впливи польських романтиків української школи на композицію поеми «Гайдамаки». Він з цього приводу писав: «Зазнаючи впливу польських авторів лише у площині художньої форми, Шевченко створив геніальний образ надзвичайно живої, динамічної і психологічної безпосередності, переживаючи разом зі своїми героями їх історію, так як переживав її народ, традиція якого була для поета найважливішим джерелом» [6, с. 5]. Розглядаючи ідейні підвалини твору, Зайцев відзначив впливи тодішніх суспільних рухів Польщі та України, їх гасел та завдань. Вчений водночас відстежив вияв ідеологічних тенденцій тієї доби у формуванні соціально-політичних та філософсько-історіософічних поглядів Шевченка.

Значна частина праці «Шевченко і поляки» розкрила взаємини українського поета й Адама Міцкевича, вплив творчості польського митця на поезію Шевченка та всі життєві події і факти, з цим пов'язані. В контексті розгортання цього мотиву вчений розповів історію появи ілюстрованого «Кобзаря» в латинській транскрипції роботи Якова де Бальмена і Башилова. П. Зайцев вважав, що метою його створення було прагнення популяризувати твори Шевченка на Правобережній Україні та в Польщі, де більшість населення знала латинський алфавіт. На той час традиція писати українські тексти латинською (польською) транскрипцією була дуже популярною. Її застосовували найчастіше до заборонених творів. Дослідник відзначив, що той «Кобзар» латинськими буквами чудово ілюстрований (граф де Бальмен був талановитим художником і видатним ілюстратором) і подарований Т. Шевченкові. Натомість про подальшу долю унікального «Кобзаря» Зайцев не розповів. Проте історію цього дивовижного буквіністичного екземпляра вже у XX столітті продовжила інша публікація бюлетеня (1934, № 15) під назвою «“Kobzar” T. Szewczenki w alfabetie łacińskim» невідомого автора [7, с. 5].

Заглиблюючись у проблему «Шевченко і Міцкевич», П. Зайцев відзначав впливи польського митця і в ранній поезії Кобзаря, і в його «революційних» поемах («Сон», «Великий льох»), а фундаментом цього впливу назвав «спільну ненависть обох поетів до московського царату» [6, с. 9]. Вчений констатував також вплив поезії Красінського та тогочасної польської публіцистики, зокрема нелегальної літератури. Черпаючи з Міцкевича (який, у свою чергу, черпав багато із європейських мислителів) та інших поляків, Шевченко «черпав із вселюдської скарбниці духу, тільки що *via Polonia*», – писав дослідник. – «Так, Шевченко – геній, але його геніальність не в тому, що висловив ті або інші думки, а в тому, що умів вбрати їх у таку національну художню форму, що у прекрасних безсмертних образах їх зумів представити, що надав їм форму геніально художню» [6, с. 11]. Розглядаючи діяльність Кирило-Методіївського Братства, автор також показав співзвучність його ідеології та завдань аналогічних польським тодішнім організаціям (слов'янофільським та месіаністичним).

Звісно ж, не оминув П. Зайцев і період заслання, в якому особливе значення мали для Шевченка стосунки з поляками. Вчений описав експедиції, в яких брав участь поет, життя у фортеці, його особисті взаємини в тих важких екстремальних умовах і з засланцями, і з військовими, показав той величезний життєвий досвід і знання, які набув поет. Повертаючись із заслання фізично й морально винищеним, Шевченко залишився непохитним у своїх переконаннях. Цитуючи Якуба Гордона, П. Зайцев писав: «Незалежна Україна була метою його мрій, революція прагненням; мож-

на сказати, що дивився на весь світ крізь червоні окуляри...» [6, с. 17]. Вчений навів багато фактів на підтвердження незалежницьких революційних інтенцій Шевченка, співзвучних польським революційним рухам та ідеології, а також прикладів особистих приятелів поляків, що були його однодумцями у цьому питанні.

Серед поляків, як і серед українців, Шевченко мав багато друзів, які щиро любили і розуміли його, але й ворогів, що працювали царськими агентами та зрадниками. На думку П. Зайцева, саме польському студентові Томашу Зброжеку належить одна із найбільш вдалих оцінок значення Шевченка. Після зустрічі з поетом в Астрахані на шляху із заслання київський студент записав у його щоденнику: «О сто разів, сто разів благословлю той день, коли небо дозволить мені особисто познайомитися з Тобою, ревний і безстрашний речник *слова правди*» [6, с. 19].

Описуючи останні роки життя Шевченка після заслання, Зайцев оповів й іншу фатальну для поета зустріч із поляком Козловським, який згодом написав на нього донос. Цей епізод, на думку дослідника, був водночас ілюстрацією тої психічної атмосфери та настроїв, що панували серед польської шляхти у переддень реформ, був знаком її моральної деградації та занепадництва. Як аналогію він навів приклад Володимира Антоновича та його конфлікт із шляхтою у той же період.

Завершив свій огляд «Шевченко і поляки» вчений розповіддю про польську промову на похованні Шевченка, яка, на його думку, була знаком великої пошани українського поета. Зайцев писав: «Над могилою Шевченка зазвучав ще раз польський голос – голос тієї частини польського суспільства, з якою все життя пов'язували його і спільні духовні джерела, і особиста приязнь. Громадою зібралися поляки на його похованні. Виголосив промову академік Хорошевський, член польської революційної організації, яку очолював З. Сераковський. Лише український журнал «Основа» надрукував цю прекрасну промову повністю. У цій промові ще раз зазвучала думка про польські «помилки» щодо України, наслідком яких були страждання українського народу, а також заклики забути помилки батьків, за які не повинні відповідати діти. Тому неприязнь Шевченка до поляків, яка звідти виникала, Хорошевський пояснив так, звертаючись до труни поета:

Więc tej niechęci w tem przyczyna leży,
Żeś kochał wielu, żeś kochał wiele.

Завершив автор промову закликком: «Кохаймося!» і висловив побажання, щоб смерть поета поклала початок *нового життя*» [6, с. 20].

Цікаво, що у тому самому випуску бюлетеня, в якому надрукована праця П. Зайцева «Шевченко і поляки», вміщено інший текст «Polskie przemówienie nad trumną Tarasa Szewczenki» [8, с. 27–28], де йдеться про ту саму промову. Публікація належить невідомому авторові, підписана криптонімом b. Як і Павло Зайцев, автор публікації спирається на те саме джерело інформації – працю С. Шкроба «Польське слово над труною Шевченка» в Науковому Збірнику Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови за 1929 рік [9]. Її можна розглядати як доповнення та розширення відомостей про промову, поданих Зайцевим, бо автор докладно висвітлює суспільно-політичну ситуацію в Петербурзі, настрої у польському студентському та військовому середовищі в Росії, подає інші цікаві факти, які, на його думку, були пов'язані з подією поховання Шевченка, але виявились уже після польського січневого повстання. У Зайцева та автора публікації про польську промову існує одна незначна і, зрештою, неістотна розбіжність щодо особи, яка виголошувала промову. З вищенаведеної цитати П. Зайцева випливає, що промову виголосив академік Хорошевський, про якого вченому добре відомо, оскільки зазначив, що він був членом революційної організації, очолюваної З. Сераковським. Водночас невідомий автор (b.) статті про польську промову, цитуючи зазначене джерело, писав: «Чому ж промову на похованні Шевченка виголосив непомітний, нікому

не відомий студент історико-філологічного факультету петербурзького університету Владислав Хорошевський, а не хтось інший з видатних поляків, серед яких український кобзар мав багато приятелів і прихильників...?» [8, с. 27]. Далі, розмірковуючи над ситуацією, автор пояснює це тим, що серед польської громади Петербурга йшли активні приготування до повстання проти Росії. На поховання Шевченка прийшли саме політично активна молодь і громадськість, тому, вважає автор, саме з метою конспірації виступила маловідома людина.

Розповідь про поховання Шевченка практично завершила основну частину праці Павла Зайцева, у якій він наводив і пояснював сторінки біографії та аналізував різні аспекти творчості Кобзаря. У підсумку своєї розвідки вчений знову повертається до факту існування несправедливих, примітивних і необґрунтованих оцінок Шевченка деяких поляків та українців, про які зазначав на початку свого дослідження. Автор спростовує колізію, що виникла у шевченкознавчому дискурсі вже після його смерті, а саме виступи деяких українців про те, що поляки використали авторитет Шевченка для своїх цілей і зробили з нього спільника у власній польській справі, і твердження деяких поляків про те, що поляки першими зробили Шевченкові славу. І тому закінчив він своє дослідження безапеляційно глибокою думкою: «Славу зробив собі Шевченко сам. А що в скарбниці його духу, яку передав поколінням, є перлини і зі скарбів польської культури, то ще більше підносить значення його творчого генія: тіні похмурого минулого не відлякали його, вірив у краще прийдешнє, служив людству під штандартом Добра і Правди, на засадах яких прагнув побудувати майбутні стосунки обох споріднених, але посварених народів» [6, с. 21].

Висновки. Розвідка П. Зайцева «Шевченко і поляки», надрукована в бюлетені в ювілейний 1934 р., історіографічно стала продовженням написаної раніше праці Василя Щурата «Шевченко і поляки. Основи взаємних зв'язків» і виданої у Львові 1917 року. Існуючі на той момент дані про зв'язки Шевченка з поляками і польською культурою вчений доповнив численними новими біографічними фактами, проаналізував польські мотиви у творчості Т. Шевченка, їх витоки, інтенції та інтерпретації. Багато уваги дослідник приділив поемі «Гайдамаки», висвітленню в ній історичних подій, сприйняттю польською аудиторією, значенню «Передмови», яка відсутня у прижиттєвих російських виданнях твору, особливостям польських перекладів та ін. Значна частина праці П. Зайцева присвячена взаєминам Т. Шевченка з поляками на засланні та після повернення. Розвідка вийшла польською мовою у Варшаві, тому довгий час узагалі була не відомою українському читачеві, а її текст дотепер не перевиданий українською. Незважаючи на віддаленість у часі, дослідження П. Зайцева і зараз залишається незамінним джерелом інформації про життя Кобзаря та глибоких вдумливих оцінок його творчого генія.

1. Міяковський В. Спогади і спостереження / В. Міяковський // Сучасність. – Мюнхен, 1968. – Ч. 3 (березень). – С. 100–118.
2. Kozak Stefan *Український Інститут Науковий у Варшаві (1930–1939) // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze 25–26. Spotkania polsko-ukraińskie. Emigracja ukraińska: historia, kultura, postacie, instytucje, związki z Polakami. - Studia Ucrainica / Pod redakcją Stefana Kozaka przy współpracy Walentyny Sobol i Bazylego Nazaruka. - Warszawa, 2000. – С. 15–22.*
3. Радішевський П. П. Павло Зайцев – шевченкознавець // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. – 2014. – Випуск I. – С. 13–23.
4. «*Biuletyn Polsko-Ukraiński*», 1936, № 12 (151). – С. 111.
5. Zajcev Pawlo *Szewczenko i Polacy. – Warszawa: «Biuletyn Polsko-Ukraiński» («Drukprasa»), 1934. – 84 s.*
6. *Zajcev Pawło Szewczenko i Polacy // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – Nr 10. – S. 2–21.*
7. «*Kobzar*» T. Szewczenki w alfabecie łacińskim // *Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – Nr 15. – S. 5–6.*
8. *Polskie przemówienie nad trumną Tarasa Szewczenki // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – Nr. 10. – S. 27–28.*

9. Шкроб С. І. Польське слово над труною Шевченка // Науковий Збірник Ленінградського товариства дослідників української історії, письменства та мови / Ред. ак. В. Перетц. – К. : в-во ВУАН, 1929.

UDC 007 : [316.77(438):821.161.2] «1932/1938»

A Little-Known Work in Ukraine of Pavel Zaitsev «Shevchenko and Poles» on the Pages of the Magazine «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Warsaw 1932–1938)

Kravchenko Svitlana, D.Sc. (Social Communications),

Lesya Ukrainka Eastern European National University, 13 Volya Avenue, 43025, Lutsk, Ukraine, e-mail: grelya64@ukr.net

In the article scientific investigation, which text has not yet been published in Ukraine, is considered. The author of the article introduces the basic elements of semantic research of Pavel Zaitsev, shows its relationship to previous scientific works about Shevchenko, as well as other publications in Warsaw journal about Shevchenko's works. The breadth and depth of the facts of Shevchenko's creative life presented in the work «Shevchenko and Poles» are shown. The urgency of thoughtfulness of scholar about the influence of Polish culture on Ukrainian poet, the importance of argumentativeness in the light of the dynamics of Polish-Ukrainian relations are emphasizes. The article states the undeniable scientific value of Zaitsev's work in the context of modern studies of Shevchenko and the necessity of its publishing in Ukraine.

Key words: Shevchenko and Poles, illustrated weekly «Biuletyn Polsko-Ukraiński», life and work, periods of life, the spiritual treasures of Polish culture.

Малоизвестная в Украине работа Павла Зайцева «Шевченко и поляки» на страницах периодического издания «Biuletyn Polsko-Ukraiński» (Варшава 1932–1938)

Светлана Кравченко

В статье рассматривается научное исследование, текст которого до сих пор не опубликован в Украине. Автор статьи знакомит с главными элементами содержания работы Павла Зайцева, показывает ее связь с предыдущими шевченковедческими научными трудами, а также с другими подобными публикациями этого варшавского издания. Показаны широта фактажа и глубина оценок жизненного и творческого пути Шевченко, представленная в исследовании «Шевченко и поляки». Подчеркиваются актуальность и прониновенность размышлений ученого о влиянии польской культуры на украинского поэта, важность аргументов, представленных посредством динамики польско-украинских отношений. В статье отмечены огромная научная ценность работы Зайцева в контексте современного шевченковедения и необходимость ее публикации на украинском языке.

Ключевые слова: Шевченко и поляки, иллюстрированный еженедельник «Biuletyn Polsko-Ukraiński», жизненный путь и творчество, периоды жизни, духовные ценности польской культуры.

1. *Miakowskyj V.* Memories and observations / V. Miakovskij // Suchasniest'. – Miunhen, 1968. – Ch. 3 (berezen'). – P. 100–118.

2. *Kozak Stefan* Ukrainian Instytut Scientific in Varsovie (1930–1939) // Warshawskie Zeshyty Ukrainoznawche 25–26. Spotkania polsko-ukraińskie. Emigracja ukraińska: historia, kultura, postacie, instytucje, związki z Polakami. – Studia Ucrainica / Pod redakcja Stefana Kozaka przy wspolpracy Walentyny Sobol i Bazylego Nazaruka. - Warszawa, 2000. – S. 15–22/

3. *Radyshevskij R. P.* Pavlo Zajcev – researcher of Shevchenko // Naukovi zapysy Berdianskogo derjavnogo pedagogichnogo universytetu. – 2014. – Vypusk I. – P. 13–23.

4. «Biuletyn Polsko-Ukraiński», 1936, № 12 (151). – С. 111.

5. *Zajcev Pawlo* Szewczenko i Polacy. – Warszawa: «Biuletyn Polsko-Ukraiński» («Drukprasa»), 1934. – 84 s.

6. *Zajcev Pawlo* Szewczenko i Polacy // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – Nr 10. – S. 2–21.

7. «Kobzar» T. Szewczenki w alfabecie łacińskim // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – Nr 15. – S. 5–6.

8. *Polskie* przemówienie nad trumną Tarasa Szewczenki // Biuletyn Polsko-Ukraiński. – 1934. – Nr. 10. – S. 27–28.

9. *Shkrob S. I.* Polish speech above the coffin of Shevchenko // Naukovyj Zbirnyk Leningradso go tovarystva doslidnykiv ukrainskoi istorii, pys'menstva ta movy / Red. ak. V. Perets. – Kyiv : V-vo VYAN, 1929.

Стаття надійшла до редакції 17.09.2015